

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

10. aprill 2018*

Eelotsusetaotlus – Liidu kodakondsus – ELTL artiklid 18 ja 21 – Liikumisvabadust kasutanud liikmesriigi kodaniku väljaandmine Ameerika Ühendriikidele – Euroopa Liidu ja selle kolmanda riigi vahel sõlmitud väljaandmisleping – Liidu õiguse kohaldamisala – Väljaandmise keeld, mida kohaldatakse ainult oma kodanikele – Vaba liikumise piirang – Karistamatuse ärahoidmisel rajanev põhjendus – Proportsionaalsus – Liidu kodaniku päritoluliikmesriigi teavitamine

Kohtuasjas C-191/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landgericht Berlin'i (Berliini esimese astme kohus, Saksamaa) 18. märtsi 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. aprillil 2016, menetluses

Romano Pesciotti

versus

Bundesrepublik Deutschland,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský, E. Levits ja C.G. Fernlund (ettekandja), kohtunikud A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos ja M. Vilaras,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikku menetlust ja 12. juuli 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- R. Pesciotti, esindaja: *Rechtsanwalt* R. Karpenstein,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja M. Hellmann, keda abistas *Rechtsanwalt* F. Fellenberg,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vlácil,
- Iirimaa, esindajad: M. Browne, L. Williams, E. Creedon ja A. Joyce, keda abistas *barrister* M. Gray,
- Ungari valitsus, esindajad: M. M. Tátrai ja M. Z. Fehér,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman, M. A. M. de Ree ja M. Gijzen,
 - Austria valitsus, esindaja: G. Eberhard,
 - Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna, M. Nowak ja K. Majcher,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: R. Troosters ja S. Grünheid,
- olles 21. novembri 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 18 esimese lõigu tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Itaalia kodaniku Romano Pisciotti ja Bundesrepublik Deutschlandi (Saksamaa Liitvabariik) vahelises kohtuvaidluses, mis käsitleb nimetatud isiku väljaandmise taotlust, mille Ameerika Ühendriigid on esitanud kõnealusele liikmesriigile.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

EL ja USA leping

- 3 25. juuni 2003. aasta Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise väljaandmislepingu (ELT 2003, L 181, lk 27; ELT eriväljaanne 19/06, lk 161; edaspidi „EL ja USA leping“) artiklis 1 on täpsustatud:
„Lepinguosalised kohustuvad kooskõlas käesoleva lepinguga tugevdama koostööd seoses liikmesriikide ja Ameerika Ühendriikide vaheliste kurjategijate väljaandmist reguleerivate suhetega.“
- 4 EL ja USA lepingu artiklis 10 „Mitme riigi esitatud väljaandmis- või üleandmistootlused“ on ette nähtud:
„1. Kui taotluse saanud riik saab taotluse esitanud riigilt ja ühelt või mitmelt teiselt riigilt taotlused ühe ja sama isiku väljaandmiseks kas siis seoses sama kuriteoga või muude kuritegudega, otsustab taotluse saanud riigi täitevasutus, kas kõnealune isik antakse üle ja millisele riigile ta üle antakse.
2. Kui taotluse saanud riik saab väljaandmise taotluse Ameerika Ühendriikidelt ja Euroopa vahistamismäärusele vastava üleandmistootluse ühe ja sama isiku suhtes kas siis seoses sama kuriteoga või muude kuritegudega, otsustab taotluse saanud liikmesriigi pädev asutus, kas kõnealune isik antakse üle ja millisele riigile ta üle antakse. Sellisel juhul loetakse pädevaks asutuseks taotluse saanud liikmesriigi täitevasutust, kui kõnealune asutus teeb Ameerika Ühendriikide ja liikmesriikide vahel kehtiva kahepoolse väljaandmislepingu kohaselt konkureerivaid taotlusi käsitlevaid otsuseid; kui see ei ole kahepoolses väljaandmislepingus sätestatud, määrab asjaomane liikmesriik pädeva asutuse vastavalt artiklile 19.“

3. Lõigete 1 ja 2 kohaselt otsust tehes kaalub taotluse saanud riik kõiki asjaomaseid aspekte, sealhulgas, kuid mitte ainult, kehtivas väljaandmislepingus juba sätestatud aspekte, ja kui neid ei ole sätestatud, järgmisi aspekte:

- a) kas taotlused on esitatud vastavalt lepingule;
- b) kõikide kuritegude toimepaneku kohad;
- c) taotluse esitanud riikide huvid;
- d) kuritegude raskusaste;
- e) kannatanu kodakondsus;
- f) võimalus, et kõnealune isik antakse edaspidi välja ühelt taotluse esitanud riigilt teisele; ja
- g) ajaline järjestus, milles taotlused on taotluse esitanud riikidelt saadud.“

5 EL ja USA lepingu artiklis 17 „Erandite puudumine“ on sätestatud:

„1. Käesolev leping ei takista taotluse saanud riigil toetuda keeldumise põhjustele, mis on seotud küsimusega, mida käesolevas lepingus ei reguleerita, kuid mida käsitletakse liikmesriigi ja Ameerika Ühendriikide vahel kehtivas kahepoolses väljaandmislepingus.

2. Kui taotluse saanud riigi põhiseaduses sisalduvad põhimõtted või riigile siduvad lõplikud kohtuotsused takistavad kõnealuse riigi väljaandmiskohustuse täitmist ja sellise küsimuse lahendus ei ole käesoleva lepingu või kehtiva kahepoolse lepinguga ette nähtud, peavad taotluse saanud ja taotluse esitanud riik omavahel konsultatsioone.“

Raamotsus 2002/584/JSK

6 Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevate liidu õigusaktide hulka kuulub nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34).

Saksa õigus

Põhiseadus

7 Saksamaa Liitvabariigi 23. mai 1949. aasta põhiseaduse (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland; *BGBI.* 1949, 1) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „põhiseadus“) artikli 16 lõikes 2 on sätestatud:

„Ühtki Saksa kodanikku ei tohi välisriigile välja anda. Seaduses võib ette näha erandid väljaandmiseks [...] liikmesriigile või rahvusvahelisele kohtule, tingimusel et on tagatud õigusriigi põhimõtted.“

Saksamaa ja Ameerika Ühendriikide vaheline väljaandmisleping

- 8 20. juunil 1978 Saksamaa Liitvabariigi ja Ameerika Ühendriikide vahel sõlmitud väljaandmislepingu (Auslieferungsvertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und den Vereinigten Staaten von Amerika; *BGBL.* 1980 II, lk 646; edaspidi „Saksamaa ja Ameerika Ühendriikide vaheline väljaandmisleping“) artikli 7 lõikes 1 on ette nähtud:

„Lepinguosalised ei ole kohustatud oma kodanikke välja andma. [...]“

IRG

- 9 23. detsembri 1982. aasta seaduse kriminaalasjades osutatava vastastikuse rahvusvahelise õigusabi kohta (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen; *BGBL.* 1982 I, lk 2071) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „IRG“) §-s 12 „Väljaandmise lubamine“ on ette nähtud:

„[...] väljaandmiseks võib loa anda üksnes juhul, kui kohus on tunnistanud väljaandmise lubatavaks.“

- 10 IRG § 13 „Esemeline pädevus“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Kohtuotsused teeb Oberlandesgericht [liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa] [...]. Oberlandesgerichti [liidumaa kõrgeim üldkohus] otsuste peale ei saa edasi kaevata.“

- 11 IRG §-s 23 „Otsus kahtlustatava või süüdistatava vastuväidete kohta“ on sätestatud:

„Kahtlustatava või süüdistatava vastuväidete üle, mis puudutavad väljaandmise eesmärgil tehtud vahistamismäärust või selle täitmist, otsustab Oberlandesgericht [liidumaa kõrgeim üldkohus].“

- 12 IRG § 74 lõikes 1 on ette nähtud:

„Välisriikide õigusabitaotluste ja välisriikidele õigusabitaotluste esitamise kohta teeb kooskõlastatult välisministeeriumi ja liitvabariigi teiste ministeeriumidega, kelle haldusalas olevat tegevusvaldkonda õigusabi puudutab, otsuse liitvabariigi justiits- ja tarbijakaitseminister. [...]“

Karistusseadustik

- 13 Karistusseadustiku (Strafgesetzbuch, *BGBL.* 1998 I, lk 3322) § 7 lõikes 2 on ette nähtud, et välisriigis toime pandud tegude suhtes on Saksa karistusõigus kohaldatav juhul, kui tegu on karistatav riigis, kus see toime pandi, või kui koht, kus tegu toime pandi, ei kuulu ühegi kriminaalkohtu pädevusalasse ning kui teo toimepanija oli teo toimepanemise ajal välismaalane, ta tabati riigi territooriumilt ja kui hoolimata sellest, et väljaandmisleping lubab ta kuriteo liigi põhjal välja anda, ei anta teda välja, sest väljaandmisleping ei esitatud mõistliku aja jooksul või see jäeti rahuldamata või väljaandmist ei saa täide viia.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 14 R. Pisciotti on Itaalia kodanik. Tema suhtes on alates 2007. aastast Ameerika Ühendriikides läbi viidud uurimist seoses sellega, et ta osales konkurentsivastases kooskõlastatud tegevuses ja keelatud kokkulepetes; samuti on esitatud taotlus tema väljaandmiseks, et Ameerika ametiasutused saaksid ta kriminaalvastutusele võtta.

- 15 US District Court for the Southern District of Florida in Fort Lauderdale (Ameerika Ühendriikide Florida osariigi lõunapiirkonna föderaalkohus Fort Lauderdale'is) tegi tema suhtes 26. augustil 2010 vahistamismääruse ja sama kohtu vandemeeste kogu esitas tema kohta süüdistusakti. R. Pisciotti süüdistati selles, et ta osales töörühmas, mis koosnes laadimisvoolikute tootjate müügiesindajatest, kes moonutasid ajavahemikus 1999. aastast kuni 2006. aasta lõpuni Florida osariigis (Ameerika Ühendriigid) ja mujalgi konkurentsi seeläbi, et jagasid nende voolikute müügituru omavahel ära.
- 16 Kui R. Pisciotti viibis 17. juunil 2013 teel Nigeeriast Itaaliasse seoses vahemaandumisega Frankfurdi (Saksamaa) lennujaamas, vahistati ta Saksamaa föderaalpolitsei ametnike poolt.
- 17 18. juunil 2013 toimetati R. Pisciotti Amtsgericht Frankfurt am Main'i (Frankfurdi esimese astme kohus, Saksamaa), et menetleda Ameerika Ühendriikide esitatud vahistamistaotlust. Ta ei nõustunud mitteametliku lihtsustatud väljaandmisega.
- 18 Oberlandesgericht Frankfurt am Main'i (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis, Saksamaa) 24. juuni 2013. aasta määruse alusel võeti R. Pisciotti väljaandmise eesmärgil esialgu vahi alla. Ameerika Ühendriigid edastasid 7. augustil 2013 Saksamaa Liitvabariigile ametliku väljaandmistaotluse.
- 19 Oberlandesgericht Frankfurt am Main (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis) pikendas 16. augustil 2013 R. Pisciotti väljaandmise eesmärgil esialgset vahi all pidamist ametliku väljaandmisvahistuse vormis.
- 20 22. jaanuari 2014. aasta määrusega tunnistas Oberlandesgericht Frankfurt am Main (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis) R. Pisciotti väljaandmise lubatavaks.
- 21 R. Pisciotti esitas 6. veebruaril 2014 Bundesverfassungsgericht'ile (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) esialgse õiguskaitse taotluse, milles palus peatada Oberlandesgericht Frankfurt am Main'i (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis) 22. jaanuari 2014. aasta määruse täitmine. Bundesverfassungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) jättis taotluse 17. veebruari 2014. aasta määrusega rahuldamata.
- 22 Bundesministerium der Justiz'ile (Saksamaa Liitvabariigi justiitsministeerium) saadetud 26. veebruari 2014. aasta kirjas märkis R. Pisciotti, et tema väljaandmine on vastuolus liidu õigusega, sest põhiseaduse artikli 16 lõike 2 esimese lause sõnasõnalise kohaldamisega nii, et seda kohaldatakse ainult Saksamaa kodanike suhtes, rikutakse diskrimineerimiskeelu üldpõhimõtet.
- 23 Saksamaa Liitvabariik andis 17. märtsil 2014 R. Pisciotti väljaandmiseks loa ja väljaandmine toimus 3. aprillil 2014.
- 24 Samal kuupäeval ehk 17. märtsil esitas R. Pisciotti Landgericht Berlin'ile (Berliini esimese astme kohus, Saksamaa) hagi, milles palus tuvastada Saksamaa Liitvabariigi vastutuse tema väljaandmiseks loa andmise eest ja mõista sellelt liikmesriigilt välja kahjuhüvitis.
- 25 R. Pisciotti tunnistas end Ameerika Ühendriikides tema suhtes läbi viidud kriminaalmenetluses süüdi ja talle mõisteti karistuseks kahe aasta pikkune vangistus, mille hulka arvati üheksa ja poole kuu pikkune Saksamaal vahi all viibimise aeg, ning 50 000 Ameerika Ühendriikide dollari (ligikaudu 40 818 eurot) suurune rahaline karistus. R. Pisciotti kandis oma vangistuse Ameerika Ühendriikides ja vabanes 14. aprillil 2015.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et Bundesverfassungsgericht'i (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) praktika kohaselt on Saksamaa Liitvabariigil põhiseaduse artikli 1 lõike 3 ja artikli 20 lõike 3 alusel kohustus ise kontrollida väljaandmisloa õiguspärasust ja järgida võimalikke rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi. Ta lisab, et Bundesverfassungsgericht (Saksamaa

Liitvabariigi konstitutsioonikohus) on otsustanud – sealhulgas R. Pisciotti juhtumiga seoses –, et ELTL artiklis 18 silmas peetud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeld ei ole kohaldatav väljaandmist puudutavates suhetes kolmandate riikidega, sest see valdkond ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse.

- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et vastupidi Bundesverfassungsgericht'i (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) seisukohale leiab ta, et liidu õigus on käesoleva kohtuasja suhtes kohaldatav. Ta rõhutab, et R. Pisciotti kasutas talle ELTL artikli 21 lõikega 1 antud õigust vabalt liikuda, kui ta teel Nigeeriast Itaaliasse viibis seoses vahemaandumisega Frankfurdis. Samuti võib R. Pisciotti väljaandmine Ameerika Ühendriikidele eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates kuuluda liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse tulenevalt EL ja USA lepingust.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on selles kontekstis tekkinud küsimus, kas nimetatud lepingu artikli 17 lõiget 2 võiks siiski mõista nii, et sellega on kehtestatud erand liidu õiguse kohaldamisest, mistõttu võib see õigustada kodakondsuse alusel diskrimineerimist. Ta kaldub sellegipoolest arvama, et niisugune õigustus on liidu esmast õigust arvestades välistatud.
- 29 Juhuks, kui Saksamaa Liitvabariik on liidu õigust rikkunud, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas rikkumine on „piisavalt selge“, et tekiks õigus hüvitisele. Ta märgib, et kaldub vastama jaatavalt, rõhutades, et tema arvates on liikmesriigil käesolevas asjas üksnes äärmiselt piiratud või isegi olematu kaalutusruum. Tal on selles küsimuses siiski kahtlusi, iseäranis kuna ajal, kui Saksamaa Liitvabariik tegi oma otsuse, puudus Euroopa Kohtu praktika selles küsimuses.
- 30 Neil asjaoludel otsustas Landgericht Berlin (Berliini esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. a) Kas väljaandmist puudutavad suhted liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel kuuluvad valdkonda, mis olenemata konkreetsest juhtumist ei kuulu mingil juhul aluslepingute esemelisse kohaldamisalasse, mistõttu ei ole ELTL artikli 18 esimesest lõigust tulenevat liidu õiguses kehtivat diskrimineerimiskeeldu vaja arvesse võtta, kui (sõna-sõnalt) kohaldatakse põhiseaduslikku õigusnormi (käesoleval juhul põhiseaduse artikli 16 lõike 2 esimene lause), mille kohaselt on keelatud üksnes selle liikmesriigi oma kodanike väljaandmine kolmandatele riikidele?
- b) Kas jaatava vastuse korral tuleb esimesele küsimusele vastata teisiti juhul, kui see on seotud liikmesriigi ja Ameerika Ühendriikide vaheliste väljaandmist puudutavate suhetega, mis põhinevad [EL ja USA] lepingul?

2. Kas juhul, kui aluslepingute kohaldamine liikmesriigi ja Ameerika Ühendriikide vahelistes väljaandmist puudutavates suhetes ei ole *a priori* välistatud,

tuleb ELTL artikli 18 esimest lõiku ja Euroopa Kohtu sellekohast praktikat tõlgendada nii, et liikmesriik põhjendamatult rikub ELTL artikli 18 esimesest lõigust tulenevat diskrimineerimiskeelu põhimõtet, kui ta kolmanda riigi esitatud väljaandmistootluse korral teeb põhiseadusliku õigusnormi (käesoleval juhul põhiseaduse artikli 16 lõike 2 esimene lause) alusel vahet oma kodanikel ja teiste [...] liikmesriikide kodanikel, andes välja ainult viimati nimetatud kodanikud?

3. Kas juhul, kui eespool nimetatud juhtudel on tuvastatud ELTL artikli 18 esimesest lõigust tuleneva üldise diskrimineerimiskeelu rikkumine,

tuleb Euroopa Kohtu praktikat mõista nii, et niisuguses asjas nagu käesolev kohtuasi, kus pädeva asutuse poolt väljaandmisloa andmisele eelneb tingimata kohtulik seaduslikkuse kontroll, mille tulemus on asutusele siduv aga ainult juhul, kui väljaandmine tunnistatakse lubamatuks, võib selge rikkumine esineda juba ELTL artikli 18 esimesest lõigust tuleneva diskrimineerimiskeelu vähimagi rikkumise korral või on nõutav ilmne rikkumine?

4. Kas juhul, kui ilmne rikkumine ei ole nõutav,

tuleb Euroopa Kohtu praktikat tõlgendada nii, et piisavalt selge rikkumine on sellises asjas nagu käesolev kohtuasi välistatud seetõttu, et konkreetset olukorda (käesoleval juhul ELTL artikli 18 esimesest lõigust tuleneva diskrimineerimiskeelu üldpõhimõtte esemeline kohaldatavus liikmesriikide ja Ameerika Ühendriikide vaheliste väljaandmist puudutavate suhete valdkonnas) käsitleva Euroopa Kohtu praktika puudumise korral võib täitevvõimu teostav liikmesriigi asutus oma otsuse põhjendustes tugineda kooskõlale liikmesriigi kohtute poolt varem samas asjas tehtud otsustega?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 31 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, kus liidu kodanik, kelle väljaandmist Ameerika Ühendriikidele on EL ja USA lepingu alusel taotletud, vahistati selle taotluse võimaliku täitmise eesmärgil muus liikmesriigis kui see, mille kodanik ta on, kuulub kõnealuse kodaniku olukord liidu õiguse kohaldamisalasse.
- 32 Sellega seoses tuleb tõdeda, et kuivõrd põhikohtuasjas kõne all olev väljaandmistootlus on esitatud EL ja USA lepingu alusel pärast selle jõustumist, on leping selle taotluse suhtes kohaldatav.
- 33 Lisaks tuleb märkida, et 6. septembri 2016. aasta kohtuotsuses Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 30) leidis Euroopa Kohus väljaandmistootluse kohta, mille oli esitanud kolmas riik, kellega liit ei olnud väljaandmislepingut sõlminud, et kuigi väljaandmist reguleerivad õigusnormid kuuluvad niisuguse lepingu puudumise korral liikmesriikide pädevusse, hõlmavad olukorrad, mis kuuluvad ELTL artikli 18 kohaldamisalasse tõlgendatuna koostoimes EL toimimise lepingu sätetega, mis reguleerivad liidu kodakondsust, olukordi, mis puudutavad ELTL artikliga 21 tagatud liikmesriikide territooriumil liikumise ja elamise vabaduse teostamist.
- 34 Seetõttu tuleb nimetatud kohtuotsust arvestades asuda seisukohale, et olukord, milles on niisugune liidu kodanik nagu Itaalia kodanik R. Pisciotti, kes kasutas oma õigust liidus vabalt liikuda, kui ta tagasiteel Nigeeriast viibis seoses vahemaandumisega Saksamaal, kuulub ELTL artikli 18 tähenduses aluslepingute kohaldamisalasse. Asjaolu, et tema vahistamise ajal viibis ta Saksamaal üksnes läbisõidul, ei sea seda järeldust kahtluse alla.
- 35 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, kus liidu kodanik, kelle väljaandmist Ameerika Ühendriikidele on taotletud, vahistati selle taotluse võimaliku täitmise eesmärgil muus liikmesriigis kui see, mille kodanik ta on, kuulub kõnealuse kodaniku olukord liidu õiguse kohaldamisalasse, kui see kodanik kasutas oma õigust liidus vabalt liikuda ning väljaandmistootlus esitati EL ja USA lepingu alusel.

Teine küsimus

- 36 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas niisugusel juhul, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 35, tuleb ELTL artiklit 18 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui taotluse saanud liikmesriik teeb põhiseadusliku õigusnormi alusel vahet oma kodanikel ja teiste liikmesriikide kodanikel ning annab loa viimati nimetatud kodanike väljaandmiseks, samas kui ta ei luba oma kodanike väljaandmist.
- 37 Teise küsimuse analüüsimisel tuleb lähtuda EL ja USA lepingust.

- 38 Sellega seoses tuleb tõdeda, et nimetatud leping, mille eesmärk selle artikli 1 kohaselt on tugevdada liidu ja Ameerika Ühendriikide koostööd seoses liikmesriikide ja selle kolmanda riigi vahel kehtivate väljaandmist puudutavate suhetega, ei käsitle taotluse saanud riigi poolt oma kodanike ja teiste riikide kodanike võimaliku erineva kohtlemise küsimust kui sellist. Lisaks ei ole lepingus peale artikli 13, mis puudutab surmanuhtlust, ette nähtud väljaandmisest keeldumise konkreetseid põhjuseid.
- 39 EL ja USA lepingu artikli 17 lõikes 1 on siiski sõnaselgelt sätestatud, et liikmesriik kui taotluse saanud riik võib selle riigi ja Ameerika Ühendriikide vahelise kahepoolse lepingu kohaselt tugineda väljaandmisest keeldumise põhjusele, mis on seotud küsimusega, mida EL ja USA leping ei reguleeri. Mis puudutab Saksamaa ja Ameerika Ühendriikide vahelist väljaandmislepingut, siis tuleb märkida, et selle artikli 7 lõige 1 võimaldab lepinguosalistel riikidel oma kodanikke mitte välja anda.
- 40 Lisaks nähtub EL ja USA lepingu artikli 17 lõikest 2, et kui taotluse saanud riigi põhiseaduses sisalduvad põhimõtted takistavad kõnealuse riigi väljaandmiskohustuse täitmist ning sellise küsimuse lahendus ei ole EL ja USA lepingu ega kehtiva kahepoolse lepinguga ette nähtud, peavad taotluse saanud ja taotluse esitanud riik omavahel konsultatsioone.
- 41 Artikli 17 kohaselt on seega üldjuhul lubatud, et liikmesriik tagab kahepoolse lepingu sätete või oma põhiseaduslike õigusnormide alusel oma kodanikele erikohtlemise ja keelab nende väljaandmise.
- 42 Samas tuleb selle pädevuse teostamisel järgida ka esmast õigust ning eelkõige EL toimimise lepingu eeskirju, mis käsitlevad liidu kodanike võrdset kohtlemist ja liikumisvabadust.
- 43 See, kui liikmesriik kohaldab EL ja USA lepingu artikli 17 lõike 1 või 2 alusel väljaandmisest keeldumise sätet, mis sisaldub liikmesriigi ja Ameerika Ühendriikide vahelises kahepoolses lepingus, nagu Saksamaa ja Ameerika Ühendriikide vahelise väljaandmislepingu artikli 7 lõige 1, või niisugust sätet nagu põhiseaduse artikkel 16, mille kohaselt ühtki Saksa kodanikku ei anta välja, peab järelikult olema kooskõlas EL toimimise lepinguga, eelkõige selle artiklitega 18 ja 21.
- 44 Sellega seoses on Euroopa Kohus leidnud, et kui liikmesriigi siseriiklikud õigusnormid, mis reguleerivad väljaandmist ja millega on kehtestatud erinev kohtlemine olenevalt sellest, kas asjaomane isik on kõnealuse liikmesriigi kodanik või mõne teise liikmesriigi kodanik, toovad kaasa tagajärje, et teiste liikmesriikide kodanikele, kes on liikunud taotluse saanud riigi territooriumile, ei anta väljaandmise eest kaitset, mis on tagatud viimati nimetatud liikmesriigi kodanikele, võivad need õigusnormid kahjustada teiste liikmesriikide kodanike liikumisvabadust liidus (vt selle kohta 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 32).
- 45 Sellest järeldub, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas on ebavõrdne kohtlemine, mis seisneb muu kui taotluse saanud liikmesriigi kodanikust liidu kodaniku – nagu R. Pisciotti – väljaandmise lubamises, käsitatav ELTL artikli 21 tähenduses liikumisvabaduse piiranguna (vt selle kohta 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 33).
- 46 Selline piirang peab põhinema objektiivsetel kaalutlustel ja olema taotletava õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne (vt eelkõige 12. mai 2011. aasta kohtuotsus Runevič-Vardyn ja Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 34).
- 47 Euroopa Kohus on tunnistanud, et eesmärk välistada süüteo toime pannud isikute karistamatuse oht kuulub kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemise raamesse. Seda eesmärki tuleb ELL artikli 3 lõikes 2 silmas peetud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala kontekstis pidada liidu õiguses õiguspäraseks eesmärgiks (vt selle kohta 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus C-182/15 Petruhhin, EU:C:2016:630, punktid 36 ja 37 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 48 Niisugust põhivabadust, nagu on sätestatud ELTL artiklis 21, piiravaid meetmeid võib objektiivsete kaalutlustega põhjendada siiski üksnes juhul, kui need meetmed on vajalikud nende huvide kaitseks, mille tagamine on meetmete eesmärk, ja ainult niivõrd, kui võrd seda eesmärki ei saa saavutada vähem piiravate meetmetega (12. mai 2011. aasta kohtuotsus Runevič-Vardyn ja Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, punkt 88 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 38).
- 49 R. Pisciotti väidab, et kuna Saksamaa Liitvabariik on oma siseriiklikus õiguses karistusseadustiku § 7 lõikes 2 ette näinud võimaluse alustada tema territooriumil kriminaalmenetlust teisest liikmesriigist pärit isiku suhtes, kui väljaandmist ei saa täide viia, oleks Saksamaa Liitvabariik pidanud valima selle vähem piirava lahenduse ja teda mitte välja andma. Saksamaa valitsus vaidleb siiski vastu nimetatud sätte tõlgendusele, millel see argument põhineb.
- 50 Käesoleval juhul tekib siiski üksnes küsimus, kas Saksamaa Liitvabariigil oli võimalik R. Pisciottit kohelda viisil, mis oleks vähem kahjustanud tema võimalust teostada oma õigust vabale liikumisele, kui see liikmesriik oleks kaalunud tema üleandmist Itaalia Vabariigile, selle asemel et ta välja anda Ameerika Ühendriikidele.
- 51 Sellega seoses on Euroopa Kohus otsustanud, et tuleb eelistada teabevahetust liikmesriigiga, mille kodakondsus on asjaomasel isikul, et anda selle liikmesriigi asutustele – kui see on asjakohane – võimalus teha Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluse alustamiseks. Seega, kui liikmesriigile, kuhu teise liikmesriigi kodanikust liidu kodanik on liikunud, esitab väljaandmistootluse kolmas riik, kellega esimene liikmesriik on sõlminud väljaandmislepingu, on ta kohustatud teavitama liikmesriiki, mille kodakondsus kõnealusel kodanikul on, ning olenevalt olukorrast viimati nimetatud liikmesriigi taotlusel andma selle kodaniku talle üle vastavalt raamotsuse 2002/584 sätetele, tingimusel et sellel liikmesriigil on tema siseriikliku õiguse alusel pädevus selle isiku suhtes kriminaalmenetlust läbi viia seoses väljaspool tema territooriumi toime pandud tegudega (vt selle kohta 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punktid 48 ja 50).
- 52 Kuigi selline lahendus töötati välja – nagu nähtub 6. septembri 2016. aasta kohtuotsuse Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630) punktist 46 – kontekstis, mida iseloomustas liidu ja asjaomase kolmanda riigi vahel väljaandmist reguleeriva rahvusvahelise lepingu puudumine, on see kohaldatav ka niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas, kus EL ja USA leping annab taotluse saanud liikmesriigile õiguse oma kodanikke mitte välja anda.
- 53 Seda järeldust ei saa kahtluse alla seada oma seisukohad esitanud teatud valitsuste argument, mille kohaselt sisuliselt võtab Euroopa vahistamismääruse alusel esitatud üleandmistootluse Ameerika Ühendriikide esitatud väljaandmistootluse suhtes prioriteetsena käsitlemine õigusmõju EL ja USA lepingu artikli 10 lõigetes 2 ja 3 sisalduvalt sättelt, mille kohaselt määrab taotluse saanud liikmesriigi pädev asutus konkureerivate taotluste korral kõikide asjaomaste aspektide põhjal, millisele riigile isik üle antakse.
- 54 Võimalus, et käesoleva kohtuotsuse punktis 51 viidatud koostöömehhanism takistaks väljaandmist kolmandale riigile, käsitades Euroopa vahistamismäärust prioriteetsena, ning seda eesmärgiga toimida vaba liikumise õigust vähem kahjustaval viisil (vt selle kohta 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 49), ei ole nimelt automaatne. Et saavutada eesmärk välistada oht, et asjaomane isik jääb talle väljaandmistootluses süüks pandavate tegude eest karistamata, peab Euroopa vahistamismäärus, mille väljastab muu kui taotluse saanud liikmesriik, seega puudutama vähemalt samu tegusid ning, nagu nähtub 6. septembri 2016. aasta kohtuotsuse Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630) punktist 50, peab taotluse esitanud liikmesriigil tema siseriikliku õiguse alusel olema pädevus selle isiku suhtes seoses nende tegudega kriminaalmenetlust läbi viia, isegi kui need on toime pandud väljaspool tema territooriumi.

- 55 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 52 märkis, ilmneb käesoleval juhul Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ja kohtuistungil esitatust, et Itaalia Vabariigi konsulaarasutusi hoiti enne põhikohtuasjas kõne all oleva väljaandmistaoatluse täitmist R. Pisciotti olukorraga kursis, ilma et Itaalia õiguskaitseasutused oleksid selle isiku suhtes teinud Euroopa vahistamismäärust.
- 56 Seetõttu tuleb teisele küsimusele vastata, et sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, kus liidu kodanik, kelle väljaandmist Ameerika Ühendriikidele on EL ja USA lepingu alusel taotletud, vahistati selle taotluse võimaliku täitmise eesmärgil muus liikmesriigis kui see, mille kodanik ta on, tuleb ELTL artikleid 18 ja 21 tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus, kui taotluse saanud liikmesriik teeb põhiseadusliku õigusnormi alusel vahet oma kodanikel ja teiste liikmesriikide kodanikel ning annab loa viimati nimetatud kodanike väljaandmiseks, samas kui ta ei luba oma kodanike väljaandmist, tingimusel et eelnevalt on selle liikmesriigi pädevatel asutustel, mille kodakondsus kõnealusel kodanikul on, võimaldatud nõuda isiku üleandmist Euroopa vahistamismääruse alusel ning viimati nimetatud liikmesriik ei ole võtnud mingeid sellekohaseid meetmeid.

Kolmas ja neljas küsimus

- 57 Teisele küsimusele antud vastust arvestades ei ole kolmandat ja neljandat küsimust vaja läbi vaadata.

Kohtukulud

- 58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, kus liidu kodanik, kelle väljaandmist Ameerika Ühendriikidele on taotletud, vahistati selle taotluse võimaliku täitmise eesmärgil muus liikmesriigis kui see, mille kodanik ta on, kuulub kõnealuse kodaniku olukord liidu õiguse kohaldamisalasse, kui see kodanik kasutas oma õigust Euroopa Liidus vabalt liikuda ning väljaandmistaoatlus esitati 25. juuni 2003. aasta Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise väljaandmislepingu alusel.**
- 2. Sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, kus liidu kodanik, kelle väljaandmist Ameerika Ühendriikidele on 25. juuni 2003. aasta Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise väljaandmislepingu alusel taotletud, vahistati selle taotluse võimaliku täitmise eesmärgil muus liikmesriigis kui see, mille kodanik ta on, tuleb ELTL artikleid 18 ja 21 tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus, kui taotluse saanud liikmesriik teeb põhiseadusliku õigusnormi alusel vahet oma kodanikel ja teiste liikmesriikide kodanikel ning annab loa viimati nimetatud kodanike väljaandmiseks, samas kui ta ei luba oma kodanike väljaandmist, tingimusel et eelnevalt on selle liikmesriigi pädevatel asutustel, mille kodakondsus kõnealusel kodanikul on, võimaldatud nõuda isiku üleandmist Euroopa vahistamismääruse alusel ning viimati nimetatud liikmesriik ei ole võtnud mingeid sellekohaseid meetmeid.**

Allkirjad